

1) 1960-1990 жылдары қазақ халқының ұлттық өнері мен мәдениеті қарқынды дамып берді. Қазақтың мәдениеті де өз тегін құрметтен, құдайсыздықпен қысқартылып көрсетілді. Мен бұрын "Мен ұлан" Мәжіліс қаласында ісден Қазақстан ұлылығында болған көтеріліспен қарсы алдым. Мәдениеті маған Ж. Мамұтұлының ескірген маңызы барында. Бізге театр, кино шығармалары көрсетілді. Қазақ балаларына мектептен ұқыпсыздықпен оқыта берілді. Қазақ тілінде газет, журнал, кітаптар аз, бәлкір оқып шығарылды. КЕРД деп аталған ұжымға қарасты біздің бағытымыз өз ұлттық өнері мен мәдениетін дамып кететін талтадан ма. Солайша сол жылдардан бері әлі күнге дейін біз халқымыздың ұлттық мәдениетін сақтап, мәдениетін дамытып келе жатырмыз.

2) Көркем әдебиетте қазақ халқының тағдыры мен тарихының бейнесі. Қазақ халқы "КЕРД" журналында болғанда тарихын ұқыпсыздықпен, бұл білімі бұрмаланған нұсқасы еді. Ал сол қазақтың тарихын маған ағамның Кеңес Одағы ұжымы көрсетіп, бұрмаланған мәтіндер етті. Соның өзінде М. Әуезов маған "Абай нан" романы біздің тарихымызда үлкен із қалдырды. Беллославский "Кеңеске көтеріліс" тайпаны ақпаратты да қазақ халқының жетіншісіне өз ұлтын қамтыды. Тарихымыздағы көптеген талтадан, еңбек сіңірген қайраткерлеріміздің атын өшіріп, мәдениетімізді айтырды. Маған еңбектерімен, бағасын ұқыпсыздықпен ақпаратты көрсетіп өзге өмірі. Әлі күнге дейін тарихта тарихымыздың еңбектері айтылмай келеді.

3) Көптеген қазақ жұрты жемілері тек шілдеде емес жаз айларында да тұтылғандығы аян. Жұртқа жемілері өздерінің бұры-бұрдай дағдыларымен және емес біздің ұлттың алпаптарымызбен де елдегі өмір көрсеткіші. Біз ұлттың алпаптарымыздың дағдысы да ұлмен ұлмен қарасты. Қазіргі уақытта кино мен әдебиетте өміріміз біліктен көрініс көр. Бұдан дамып Д. Құрдағылардың өз дағдыларымыз алдымызда күнделікті өмір, қазір еуропалықтарда тұтылғандығын анық. Бұның бәрі еліміз 1960-1990 жылдардағы қазақ келеңдері мен әдебиетіміздің дағдысымыз сөйлеп.

4) 1980-1980 жылдардағы қазақстан ғылымы көптеген негізгілерге негіз. Қазақ академиясы ашқан өзі таңымыз еліміз Қ. Сатпаев бұл іске өз ұлмен қар қарасты. КСРО көптеген ғылымдарды шығарып, қолы көрсетсе де біздің ғылыми біліміміз негізгілерге негізгі негізгі қалған жоқ. Меккеге тағымыз да қарқынды дамып бастадық. Д. Сөкеев және т.б. ғылымдар бұл еліміз дамытып алды. Бірақ ғылымның қозғалысы да бәсекеде қолымыз теңесті, кейін тағымыз теңесті деңгейде алды. Мұның барлығы біздің ғылыми саласымыз дамып алдымызды көрсетеді. Біз ғылымдарымыз арқасында қазіргі Қазақстанда білік - білік негізгілерге негіз алды.

5) Астын ағашымыз, табылды. Бұл біздің қазақ жұртымыз болып келеміз екіміз тағымыздың ұлттың екіміздігіміз және алар біздің территориямызда мекен еткенін дәлелдейтін факт.

3) Алғашқы «Алтын адам», бірік қаласында ^{табылған} ~~табылған~~.
Бұл біздің өз елші тарихшылар тарапынан бізге
түртіліп берілген. Оның ішінде біздің алтын адамның құрметіне,
ақ сипатында таланып бұл адамның ескерткіші біздің
дәуірімізге табылған. Қазіргі уақытта осылай «Алтын
адамның қара кезінде 7-8 тарап. Бұл тарихи қаланы
ті ескерткіші біздің ескерткішіміз, осымен ~~және~~
қатар жылымы араласуымыз тарапынан үлкен мәніміз
«Аз и Я» кітабы. О. Серейшевтың бұл кітабында көне түркі
ескерткішіміздің тарихына назар. Ол жерде қара еліміз де,
біздің жерде табылған көне ескерткіштер мен тарихи қаланы
мың тарапынан көне тарихымыз бар. Осы «Аз и Я» кітабы
тек қара кезінде елші, мен елдерде де қара бізге ескерткіші
де. Өз уақытында «КСРО», бұл кітапты орыстанда қара
деп айырып қара кезінде біздің қара кезінде елшіміз.
О. Серейшевтың көне түркі мен біздің тарихымыз
елшіміз және наш елшімізден алып кітап еді. Бірақ
бұл кітап өз сипаты де қара кезінде, біз қара
ішімізде табылған ақпаратта мен үлкен елшіміз кезінде.
Біліміміз бізге ақпаратта біздің үлкен елшіміз.

3. Киндерлер мен эстрада дамуы.

Тичо өлке тұрақталатын болсақ. Қазақстан өлкесінде кинолар түсіріле бастайды. Мәке де қосымша театр өкерік ама-тын болсақ. Театр өкеріде дамиды. Театр өкерінің дамуына ұлс ұзақ кеше Қазақстандағы ең бірінші театрларды ашылу себептері болған Әбулат Шакир.

5. Олмас Сулейменов «Азия» кітабында: орыстардың кекірі-сіріне өзінің наразылығын білдіреді. Бұл Олмас Сулейменовтың бірінші наразылығы орыстарға ұлсамай «Азия» кітабын кітапханаларда шығарылу туралы шешім қабылда-нады. «Алтын адамның» табылуы туралы айтылу, «Алтын адамды» өскі астықтан тапқан болатын. Оны қабырға тапқан кезде ішкі оқы астық сауытқа сондай-ақ маңда басқа заттар тапқан болатын. Менің ойыма қабырға ішкі табылған басқада заттар «Алтын» аяғымен байланысты деп ойлаймын.

4. 1970-1980 жылдардағы Қазақстанның ғылыми өнерістік-тері: Целиноград оқыған, «Азия» кітабы сондай қазақ маста-рының ресейдегі оқығаны оқу орындарында оқу оқығаны. Мәке де ресейдегі мастардың партиялардың ашыу қазақтардың өскі дүни-е, рустары секілді қашу мақсатында қоян. Осы партиялардың ашылуы Қазақстандағы мастардың қазақстанда партиялар ашыу. Сондай ақ академиктердің ашыу, қазақтардың академиктерде ашыу, музейіне болуы. Мәке де қазақ ғылымдарының ашылуы, қазақстан өлкесінде маңда кел орындар ашылу, өкерісін дамуы.

1960-70 жылдары, яғни соғыс жылдарынан кейін Қазақ халқы дағды бастады. Мектепке білім алу, жаңа мамандық түрлері, оқу және жұмыс ауыстыру бастады. Тарихшылардың мақалалары, бұл жылдары біздің өркениетіміз, тарихшылар тереңірек зерттеуі бастады. Және де тәуелсіздік жолына қарай баса бастады. Олар әлі күнге дейін жалаңды түрде ғана емес жоғарыда бізге дейін жетті, оны өзгені әдебиет арқылы жеткізіп алуға турады.

Біздің қазақ әдебиетімізде көптеген жыр, поэзия табылады есім бар. Бұл поэзияда, әрі қарай біздің халқымыздың мәдениеті, төлдер-төлдері, тарихи ойымыз сарымен, бейнесі айып шығады. Олардың қатарында: "Құттық"; "Қыз Жібек"; "Бағдатсыз Жоңғар"; "Еркін-ке Жібек" т.б. Олар өз ішкілері ұр-түрлі жандарды сипаттайды, мысалы: халықтың бағырлығы; сан алуан жандарды аңғарудың дүние-танымын көрсетеді. Көбінесе бұл жұлдыздар; тарихтағы тұрғындары жоғары себебі көбінесе өзгені екі сөйлеу стилі арқылы жеткізеді.

Кезінде осы XIX ғ. Қазақ халқы үшін белсенді өзгені бірі бағды, оны білеміз. Кезінде XIX ғ. дағды бастады. Бірақ та оның жолында КСРО-кезінде бағандықтан қешіктер орыс тілінде және де бұры өз түсінікпен тарихшылар шықты, дегенде сан алуан үшін осы ірі жетістікке айналды. Бұл қешіктерде бірқатарына келсе: "Менің атым Қожа"; "Қыз-Жібек" қешіктері. Уақыт өтсе келе осы қешіктер қазақша дубляждарға аударылды. Ал мына, жұлдызға тағдыр келсе, ол өз қазақ XIX ғ. басында жорды. Оның кезінде бастаған М. Шанин, ол өзінің өміріне бұрын жеткенің біле тұра мына тарихи дағдыны. Сан себебі бұл өмі күше дейін кезінде өнерін маманнан шығарды. - айтуға болады. Әбсолют аяқталған сәттен келеді.

Біздің аяқталған жетістіктеріміз мағмын келеді, тіпті біз білемізін қалыңдар; зерттеушілер, саясатшылар басынан келеді. Бұл ұртыңымыз 1940-1950 жылдары жұлдыздар шықты...

Қатысушының шешімдерін толтыруға арналған өріс / Поле для заполнения решений участника Парақ / Страница №

Алғашқы екі жетпіс жылдан бері еліміздің әдебиетінде, әсіресе, 1940-1980 жылдары Қазақстанда кең ауқымда, мейлінше дамыды, бұл кезеңде, бұрынғы ел үшін бағалыға құнды болды, алғашқы кезеңде еліміздің әдебиетінде кеңінен дамыды. Қазіргі кезде бұрынғы мерекелеріміздің Мәңгілік ел кезеңінде бұрынғы әдебиетіміздің, бұл кезеңде бұрынғы кезеңде еліміздің бағалы. Осы кезеңде Қазақстан біраз уақыт өзін көрсетті, әсіресе, еліміздің О. Арыстановтың "Азия" кітабы, бірақ бұл кезең біраз өзіміздің бағалы. Себебі О. Арыстанов орыс тіліндегі кітабының құрылымына еліміздің осы кезеңде, кеңінен дамыды, елімізде. Бұл кезеңде еліміз орыс тіліндегі кітабының бағалы, алғашқы кезеңде бұрынғы бағалы бағалы бағалы О. Арыстановтың кітабы кітабымыздың жиналғанды.

"Қазақтардың рухани мәдениеті мен дәстүрі дүниетанымы"

Қазақ халқы бағзы замандардан бері, намыс сенімдермен, ырты, сыйт дәстүріне мақын бөлініп келеді. Ата бабамыз сонау он бесінші ғасырдан бері сыйт дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын жиі күнге дейін сақтап келеді. Моңғар шапқыншылығынан кейін Төменгі қол астында болғанда елімізде үдерістер мен эволюция орны алып, Отарлық мәдениетке айналғу халқымыздың бір дүркін етті. Халқымыздың сыйт дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарға бай екені бәріне белгілі. Солардың бірі: баланың туғанын кейін, ала пірті менші, бүгінгіше аяққа нақ басқан дейіп шетпен, ата-анасы несімен, тұрғын бір түрліне несімен ұқсасын деп мақын беріп, тұрғын несімен, баланы несімен түрліне мүртебейіне не болған адам әдетте мақын атап, несімен басқа да сыйт-сыйып береді. Моңғар бір дәстүрді моңғар асыл, бала аяққа мектеп табандылығын аттағанда, ата-ана құрап, аула үйлерін мақын, жүйін қойып, ділім алып, ділікті мақын басқан дейіп шетпен дүркіретіп той несімен, құрт ата-әжелердің батылып, ақ тілелерін естіп өскен баланың баланың несімен, аспаны аяққа баладан деп келеді. Ас беру құрғына келсек, дастархан үстінде шын-дәтті түрде ет болуы тиіс, сонымен қатар, қойың, байырсақ, құрт пен мақын болған, төрне қоныс отырғанда халқымыздың қонысқа дейіп сыйыптық пен қоныс тапқылықтың белгісі. Халқымыз сыйт дәстүрден тана ессе, намыс сенімдермен ата-баба құрғына аспы сандыға. Оған дейіп Ер тұрма сыйт несі менік несімен құдайың несімен құран бағыптауда, Ас тамақта қатып сыйыпты. Анамын сыйт мақын түрде сұт төгіп аяққа несімен, аптамын басқан мақын, жиі сұтты сұттымен сыйып өз мақынның мақын "Бисимілік" деп еді, соны мақын қарап: Құрғын сұтты төгіп баланың мақын сұтқа қайтып келеді, келеді абай ба деп ақыл айтты, бұл да бір намыс сенім. Қазақ халқының дәстүрі мәдениеті - бәріне белгілі, біздің халқымыз өзі же құрап, Шейран кездерінде "Қара Морта" несімен, қаманың та бәріне аяққа мақын тебісінді мақын көрері.

Мұндай көңіл түңді көтеретін әңгі талғуында таңирақдан, шұ болып қа-
ласы. Бірақ халқымызда көңілі әуелі басқа таң түрелімізді қап ти-
лататын әңдер де көпкілікті, соған ұқсас „Ейімі - әйі “ қасиетті халық әңі,
„Ақтабан - Шұбарлық - ақтанған еңімімі” қайға та тала көзегіңде шыққан бұи
т, халқымыздың ақын шатыр, көз тастары мен қайғысын шерттеді, соң ата -
бабаларымыз ақын қалың көңдай-тең, кері мен жем табататын айтқан, ақын
керілер өте көп: Мәселен: Қазіргі Ақшатыр облысындағы Жетісу, Қазан ең құрме
тін мен, тіпті соң маңында Есік қорғаны, „Ақшатыр ақын” табанған кер, Тұр-
кістандың қасиетті кешілер, Ақшатыр облысындағы „Ақшатыр”, ақша көткер көп;
Ейіміміз, әрбір таң мен бір түңдір таңпаратан жейің қасиеттіз соңдықтан Ата-
бабаларымыз біз үшін деп таңын тілде өткен түңілерін соңдан құрмет тұтты,
келешек ұрпаққа тартушымыз қымет.

1. Қазақстан аумағында бастап, болып шатқан тарихи жазғандар өз елес. Жасырлар бойы қамыптасып, шүздеген тарихишар шерімізді зерттеу үшін өз білімдерін саптай. Моңғал шапқыншылығы кезінде, қазақ ұлт бетінде пайда болып, этнос бетінде қамыптасып, тіл ерекшеліктері, саят-дәстүрлер мен жазға ұстаныш-дардың шығуы басталған. Ресей шігерішінің қол астына өткеніміз, қамыпта ұлт тұлғалардың ұлттық тарих бетіне жазып, біздің заманымызда дейін шеткені үлкей шәртебе. Қазақ ұлттық эволюциясы көке жасырлардан басталып, біздің жасырымызда дейін шаттасып келуде. Өз ойымызді айтатын болсақ, Қазақстанның тарихи-этнографиялық үдерістері, эволюциясы тарихының үлкей бөлігі бізге әлі күнге дейін белгісіз. Қамыпта ұлт тұлғаларымызды шығар бойы мау саған келетініміз, біздің тарихымызды бейнелетінімізді дзиедейді.

2. Қазіргі заманда Қазақстан шүсішіандық ен болып есептеледі. Деленімен, елімізде 50-ден астам ұлт өкілдері тұрғандықтан, қаныш еліндер мен діл мәселесі үзгас елес. Тұрғыны заманда, шешен діліке дейін, біздің шерімізде теңгерілі ділі қамыптасқан. Теңгерілі ділі адамдарды шәрванділік пен адам-гершілікке үйреткен. 20 жасырдың ортасында, КСРО кезінде ~~жамық~~ діл мәселесін қатты қарастырып, ұстанбайтын. Сондықтан да, сол заманда өскендердің көбісі аменет, ақостик, діліке аса ене қоймалық болып өскен. Қазіргі заманда шешен ділі дамып келуде. Шешенділіктің өркендеуі байқалады. Ділі, қаныш-еліндер 21 жасырда үлкей бір даулы мәселесі айқанды. Шешен ойымына, өзіміздің тарихымыз-ды, қаныш-еліндерімізді ұрантпау керектіз. Басқа ене еруді тақтату, ұлттық ұстанымызды ынтайтуды үшін өз шерімізді қушымыз қажет.

3. Саят-дәстүрлер қазақ заманында өз елес. Оның көбісі бізге тұрғандарымыз ата-анамыз бала кезімізден үйретеді. Түркі халықтардың саят-дәстүрлері бір-біріке үзгас бол келеді. Оның көбісі біздің кезімізде шеткені өте өкілікті. КСРО-ның құрамында болғанда, ұлттық жет-тұрғытарымызды ұлттық, басқа тұрғытарға өріп кеттік. Қазіргі кезде де бізге бөтен саят-дәстүрлер мен шәрвандар қамыпта-сын келуде. Деленімен, еліміз саят-дәстүрге өте бай шешен

жақса уақытта олардың дамуына екенін.

4. Қазақ халқының дәстүрлі музыкалық аспаптарын басқа елдерге қарағандай ерекше. Себебі әр аспаптың шығу тарихына баға, оң тұрғыны аңғаруға олар шығарып отыр. Ең маңызды аспаптардың бірі «Домбыра» тұрамы олардың өте көп. Олардың дамуымен мен халыққа деген мақұлдау байқаймын. Әкіміше орай ұлттық аспаптар өсіп келеді деуі аз дауыс емес. Сірә, елімізде әлі де олардың дамуына көзделген бір қызық. Оған қарағанда, Қазақстанның сол маңында, бірнеше ағаштан тұратын аспаптардың дамуы байқалып отыр. Ұлттық аспаптаршылардың шығаратын әндері олардың маңызына қарағанда, дәстүрлі музыкалық мәдениетке өз үлесін қосып дамуына ұлы күйші-композиторларға өз аспаптарымен білдірейік. Құрманғазы, оның оқушысы Дина Нуркеева, шыршақтан ұлы Мамбет Мамбетов, дауа күйшілері өз заманында тамаша күй шығарып, айтысты, халықтың қазарына қалды.

5. Қазақстанның әктерінің ең маңызды аспаптық, ол шеті жоқ ұлт дамуы. Ұлт Дана еліміздің қастері әктерінің бірі болып саналады. Қашықтан тарихи оқиғалар өткен, ру тайпалар мекендеген әктер. Әктер Тегіндік, өзі, біздің әктерімізге ат шағдырған. Ұлы шыршақ халықтарға ұлы қастері мекен. Ата-бабаларымыз қалдырған, Әктер Тегіндік қалыптасқан Түркістан. Ол қаласында тұрғызылған тарихи маңызы әктері әктер оң «Қоса Ахмет Исмаилов» кесенесі. Әр елден туристер келіп, бұл кесенені тамашалап кетеді. Тасырлар бойы тұрып, ~~оттың...~~ маңызына қарағанда, азыстардың маңызы өткен тарихи ұлы кесене. Тарихи маңызы әктері қазақ халқының қастері әктері айтарлықтай өте көп. Оны уақытқа дейін сақтап кеткені маңызды деп те айтуға болады.

2) Қазақ хандығы құрылғаны, қазақтар Ислам дінін ұстанады. Ислам діні негізінен Орталық Азияға Орбұлақ шайқасынан кейін таралады. Қазақтардың діни-сенімінде тек бір паратушы бар, ол Алла. Қазақ халқы паратушылық заманның өзінде дінді берік ұстанған, бес уақыт намазды тастамай, арқашан дәрестен жүрсе. Бұхар жырау өзінің "Тілек" өлеңінде "Бесінші тілек тілеуің, бес уақытта бес намаз, біреуі қазақ халқыға" деген екен, тіпті Айналым дәрест ашып Абайда емізбеген. Діни осылай берік ұстанған қазақ халқы, қайдағы тақ құлықке, ебелілікке ешкімге табанды дегенге сенбеймін.

3) Қазақтар "Ас беру" салты емесден келе жатыр, қазіргі таңда да бар. Ас беру дегеніміз - қайтыс болған адамға құран оқыту, оның көзін көріне жамалатты жылау, марқұмға еске алу. Оны ұрпақтарын, балалары жасады, мысалы: қолдақ ас, оңқалдақ ас солай жамалса береді. Бай-баламандар асты ат шалтырап дүңкіретіп өткізеді. Мысалы, тарихта белгілі Асмайдың асы, осы аста Ақан серінің құлағы шерт бағды.

4) Қазақ халқының музыкалық мәдениеті өте бай, ұлттық аспаптарда жетерлік, ұрмалы, ұршыл, шертпейде т.б. музыкалық аспаптар бар. Менің ойымша, дәстүрлі музыканың негізін қалаушы сал-серілер. Сөйтіп, ауыл-аймақта аралар, қараша халықта дәстүрлі өнермен сүйенділік отырған осы хандар. Тарихтамызда, күй де, күйші де көп. А, аспаптардың ішінде дауыраның шартына биік, халықта "нағыз қазақ қазақ емес, нағыз қазақ дауыра" деген сөз бар. Осыдан-ақ, қазақ халқының дәстүрлі музыкалық мәдениеті қандай дәрежеде болғанын түсінуге болады - мына.

5) Біз киелі затты, қастерлі жерді байқатамыз текті қаламыз. Қазақ халқы қастерлі санатан жерлер көп. Мысалы: Ақкешіт үңгірі, Киелі Жүркістан жері, атап айтқанда Арыстанбаб кешені, Қома Ахмет Иссаи, Дамалақ ана кешені, Бұның бәрі киелі адамдардың жатқан жері. Осы тұста, Ақкешіт үңгіріне тоқталып келіп отыр, Ақкешіт үңгірі қастерлі жер. Онда адамдар, ауарған жерін айтып, іштей тілек тілеп, сол үңгірде аққан бұлақтың суын ішсе, дертіне шипа табады деседі. Ал, мұндай жерлер Қазақстан аумағында аз емес.

6) Мейзінен қазақ этносы Түрік ханатанының құрамына енеді. Алайда, менің ойымша, қазіргі күні қазақтарда түркі-моңғол деп есептесек болады. Тұтан себеп, Моңғол хан тұсындағы моңғол шапқыншылығы, оған қоса қазіргі Қазақстан аумағына Жошымен Төле келгеннен. Ал, Жошы хан және оның ұрпақтары Қоңырат руының тұрақты түрде қыз алып отыратын.

Духовная культура казахов сформировалась под влиянием кочевого образа жизни, природных условий и исторических событий. Она включает в себя религию, обряды, музыку и сакральные традиции. Территория Казахстана была историческим пересечением различных культур и множеством событий здесь было множество артефактов и т.д. Ботайская культура т.д. Территория Казахстана множество раз менялась изначально до прихода Чингисхана все было разделено по племенам, а далее ~~снова~~ Чингисхан ^{здесь} разделил землю на старших, младших и средние жузды. Больше близкие меншугае болмы в старших жу и дальше образовалась Золотая Орда, а из-за несправедливой иерархии Абылайхан обратился к Ани Чоное и так началась постепенная колонизация Казахстана кочевьями. Но сейчас я хочу рассказать, о ~~множестве~~ интересных, почитаемых традициях, обрядах, религии народа. В религиозной сфере изначально они верили в шаманизм, шаманов, а позже они приняли Ислам. В Исламе есть только единственный бог Алла, а также Морак пункт который нужно соблюдать. Шакте казахы очень почитали уважали своих предков. Каждый казах знал свое меніре, Мені Ата Меніре, это родословное древо по отцовской линии, начиналось все от отца, к деду и т.д. и так каждое поколение, Знать свое меніре в то время было обязательным. Уважение также выражалось в том, что в юрте за столом старейшие, дедушка всегда саңаи торго повалие. А девушки они также уважали ведь она уйдет в другую семью. Казахские очень красивые носили много украшений, шапбашу, саржа, саукале. А узнать как можно было определить, что девушка шумная? Если ее шапбашу, который одевался на коньки носится сильно урчае, то значит она шумная и неспокойная.

Традиционное блюдо казахов, это Бешбармак, который едят 5 пальцами также бауырсақ, Наурыз көне. А как же без ир автобадас, асау и т.д. Когда кто-то уходит из жизни они делают

поминальную трагедию. Ас жотымиз менестево еде ұйымашымы
бес аде, рогенвеншиков и обязательно редам барана это сою.
Но даже если было так много еде, это не праздник. Я считаю, что
это оптимистично провокаты покойника так

Можно не наши предки сивается и музонаб. У нас есть
много выдающихся поэтов, музыкантов. Традиционным инструментом
является домбара, қобыз и т.д. Я думаю во время кочевом
образа жизни каждый казах умел играть на домбаре. Как и
по сей день говорят "Назыл казак домбара". В домбарей проводима
айтосе где 2 человека спорат играя на домбаре и продолжая все
на ходу, я бы назвала это ~~музыкальной~~ ^{музыкальной} дискуссией. Для меня великими
күйші являются Дина и Мұрманғазы к примеру работу Мұрманғазы
"Балбараулы", знает каждый в наше время.

История нашей страны очень ценится т.к. наши предки прошли
множество воин, испытанием от Дунгарских воин в 1741 году до
коллекции, утешения, давления и войны от Российской империи и
только в 1991 году Казахстан обрел независимость. Сейчас у нас
есть музей Астана, лагерей, но самый известный объект это Астана ^{Астан.}

Спасибо нашим предкам за чистое небо и благополучие.
Я благодарна за такую храбрость и воинственность.

Ұлы Жібек жолы және көшпелі
өркендеттің дамуы.

Ұлы Жібек жолы - Орталық Азияның көрнекті зерттеушісі және ғалымдарының бірі профессор Ризтасовпен ханау XIX ғасырда тарихи саясаткерлер арасында "Ұлы Жібек жолы" деген атпен шарттан мануалдармен мен құндылығын көзіме дейін аса зор керуен сауда жағдайы. Бәлкі бірі мемлекеттер арасында сауда қатынастарының болуына және олардың деңгейіне өрбiткенінің бірінен-бір дәлілі - Ұлы Жібек жолы.

Қазір көрнекті дүниелерімізден осы Ұлы Жібек жолы өз бастауын қайдан алған, қалай пайда болған? Бұрынғы тарихи деректеріне көз жүгіртсе болсақ, Ұлы Жібек жолы негізінен, б.з.б 3-2 мыңжылдықта Шығыс Түркістаннан Қытай, Иран, Сирия секілді елдерге маусым мен неформал маусым бастау алған. Бірі білсе-бірі білмес; б.з.б 138 жылы Қытай императоры У-ди "күн қайда баста, сол жаққа қарай жылжымыз" деп бастау елдеріне жол ашты деседе. Осы озық идеясының арқасында оның жеткен үйкен бір жетістігі сол - Қытайдан Орталық Азияға дейін байланыс орнатты. Солайша, барлық кітап беттерінде мағайрет көзталып, ешқашан ұмытпайтын бұл бұс жолы - адамзат тарихындағы адам баласы ойлап табуға бастаған өте құнды.

қозыла, эстетімік деп сөзімізді сараласам, ортық кеткенім емес.

Ендігі қозғалыс мәселе, оның қолдануында дамуға қосқан үлесі қаншалықты зор? Қала мәдениеті дамуында үлкен рөл ойнайтындығын айтқасам да барша жұртқа мәлім шығар. Жезер, Отырар, Баласағұн, Тараз және т.б. е. шаһарларда XII ғ. дейін дамыған.

Мұнда келтіріп Балқам, Тараз, "Әйелі көпестер қаласы", Бұл аймақта да қала мәдениеті Ұлы Жібек Жолының арқасында үздіксіз дамыған. Көпестер, саудагерлер өз керуендерімен бір жама жерді бақып өтіп, сол жерлердегі сауда қаржысын күшейткен. Әйтпекі, сол керуен жолдары әуріп әретін белгілі бір жерлерге арнайы сарайлар салызып, малашылар аңыздан, делалуға баулатып бар маңдайда жасап қолдан.

Ғауһаһа мәдениет пен дүние танпанының маңысу арнасы бар сауалардан көшпелі өркениет ағайында бір маңай бақып, маңырауың қиын бақарып алдан анық. 9 амантың бірі Балқам соңғы мәдениетінің өзі Ұлы Жібек жолы басқа маңыс Түркістан, Метісу және т.б. мәдениеттерімен байланыстырған.

Аман айттар бақып, Балқам пен бұтқықар ара соңыдағы Маңыс Түркістан мәдениеті де Ұлы Жібек жолы бақында орнасты. Мәдениеттер мен сауардың дүние танпандары да

стратегиялар осы даму процесін тездету үшін құрал-
 тартылған. (2) 2030 жылға дейінгі 50 елдің, ал
 2050 жылға дейінгі 30 елдің көмегіне кіру
 үшін Үлкен Жібек Жолымен байланыс одан әрі
 дамып, тоқтамай, керісінше шарықтау шеңберіне
 жетуі тиіс. Сонау ежелгі дәуірден бастап қазір-
 ге дейін берік байланыс ұстап тұрудың өзі қиын-
 нық қиын.

Шоқан аңыз сөздің тобықты түйінді: Үлкен Жібек
 Жолы барша елдің саудасының дамуының айна-
 ларына бала білді. Тарих сахнасына б.з.б 3-2 мың-
 жылдықта шыға бастаған бұл Жібек жолы мүлдем
 байланыста, қазірде сауда жолдары мүлдем бас-
 қалма болар ма еді, кім білсін... Үлкен Жібек жолы
 мыңы маңызды талға таңба басқардай аңыз
 білімдері сөзсіз. Бұл маңызды сөз қозғалса, ол
 қалайша ежелгі-теңіздей мазар болса, қаламын-
 ның шеңбері деген ме екен?!...

Ұлы Жібек Жолы және көшпелі Өркениеттің дамуы

Осыдан соң мың жылдар бұрын, қақтырақ айтқанда б.з.б. 3-мыңжылдықта Шығыс Түркістаннан Қытайға, Уран, Сирия және Кіші Азияға Лазурит пен Кесрит тасудан Ұлы Жібек Жолы пайда бола бастады. Нақты ең алғашқы керуен Император Ч-Динц күн қайда батса, сонда жол тартындар деп жіберген адамдары болып саналады. Олар Батысқа бет алып, 13 жылдан кейін қайтып оралды. Император адамдары жаңа керуен жолдарын ашып, саудаға қолайлы жерлерді анықтады. Мемің пайымында "Ұлы жібек жолы" мен "көшпелі Өркениет" бір-бірімен тығыз байланыста, сонымен қатар бір-бірінің дамуына әсер етті.

Мысалы, Ұлы жібек жолы бойындағы қалалар мен қала мәдениеті ерекше дамыды. Оған біршама факторлар әсер етті. Біріншіден, керуен жолдарының өтуі, сауда орталықтарының салынып ортуына әсер етті. Мысалы, Сур бойындағы қалалар үлкен сауда орталықтарына айналып, үлкен түсті. Екіншіден, Саудадан бөлек ежелгі Түрік қазақдарынан бастап XV ғасырдың ортасында Ұлы жібек жолы тақтағанға дейін, барлық Ұлы дала мемлекеттерінің басшылары сауда жолдарының қауіпсіздігін қамтамасыз еткендігі үшін түрлі салықтар салып отырды. Мысалы, Басқыда Ғызылтеңізге баратын келізі жол Тарск жері арқылы өтсе, кейіннен түрік қазақдарының ұтқырлық саясаты мен Тарск жеріндегі тынышсыздық әсерінен келізі жол "Ұлы Дала" арқылы өтетін болды.

Ұлы Жібек жолы бойында қалалар мен мемлекеттер Экономикалық тұрғыдан ғана емес, мәдени

тұрғыда да айтарлықтай өркендеді. Әлемнің түкпір-түкпірінен Батыстан шығысқа, Шығыстан Батысқа бағыт алған сауда керуендерімен бірге түрлі діндер мен мәдениеттер таралды. Мысалы, түркілердің өзіндік арасында әртүрлі Ислам, Христиан, Буддизм сияқты діндер тарады. Алардың өзі түркілердің салт-дәстүрі мен менталитетіне қарай өзгеріске ұшырап отырды. Әлем халқыларының еңбектері жер-жерге қолжетімді бола бастады. Дәл, осы Ұлы Жібек жолы бойында әлемнің ең үздік әрі ең үлкен кітапханалары Александрия, Отклар және тағы басқалары бай көтерді. Мұның бәрі ғылым мен білімнің дамуына үлкен үлес қосты.

Осы ғылым мен мәдениеттің дамуына зор үлесін қосқан Ислам әлемі еді. Ибн-Сина, Әл-Бируни, Әл-Масуди сияқты Ислам және араб халқыларынан бөлек түркілер арасында Ислам әлемінің көрнекті өкілдері Әбу-Наср Әл-Фараби, Хакім Нәшир Исауи, Мүсіп Баласағұн, Ахмет Чучеки және тағы басқалары шықты. Бір жақа Әл-Фараби Ұлы Ұрпақ ойшылы Аристотелдің еңбектерін сақтап қалғанын бірі білсе, бірі білмейді. Демек, Ислам әлемі бүкіл әлемнің дамуына үлкен ықпал жасады.

Қазіргі таңда еліміз "Ұлы жібек жолы" қайта жаңғыртпанып, сол үшін жасалған бірден-бір шара "Батыс Азия - Батыс Еуропа" транж жолы. Бұл жолдың негізгі мақсаты Шығыс пен Батыс арасындағы "алтын көпір" болу. Дәл осы транзиттік жол арқылы өткен әр көліктен еліміз пайда көреді. Бұл жол таза Ұлы Жібек жолының жаңғыртпасы. Оған қоса елімізде көптеген елдермен визасыз келу туралы келісім бар. Бұл шаралар арқылы республикамыз өзге елдермен сауда айналысын

арттыруда.

Қорыта айтқанда Ұлы Жібек жолы әлемнің оның ішінде көшпелі өркениеттің тарихындағы ерекше сауда жолы. Тек қана сауда жолы емес, әлемнің байланыстырушы жолы болды. Ал, көшпелілер сол жолдың "алтын көпірі" болды десеі қате емес. XV ғасырдың ортасында өз қызметін теңіз жолдарының ашылуы кәтінжесінде тоқтатқанға дейін Ұлы Жібек жолы Ұлы Даладан, оның ішінде Қазақстанның аумағында саяси-экономикалық тұрғыда үлкен табыс көзін әкелді әрі әлемнің құдіретті және орталық бөлігі болуға көмектесті.

Үлгі Жібек жолы және көшпелі өркениеттің дамуы.
«Үлгі Жібек жолы» Қытай билеушісі Чингиз «күн қайра батса, саңда еріңдері» - деген тапсырмасымен бастау алады. Аспан асты елінен шыққан керуен Батыста жол тартыды. Керуен Оңт. Қазақстандағы, Мемісу ақбаюндағы қалаларды кесіп өткізіп, Еуропаға дейін созылды. Б.з.б бастау алған «Үлгі Жібек жолы» біршама тасарлар сойы шаһарлармен еуреді байланыстарға. Қалаларда сауда дамып, көпестер қаптады. Шаһар билеушілері керуендерді дама қарақшылардан қорғап, қауіпсіздіктеріне қамтамасыз етті. Бұл керуен жолда тек жібек мата, ақ-күс, материалдық заттар ғана емес дінге сопыларда ере бастады. Дәл солай қала-шаһарларда әртүрлі мәдениеттер мен діндер топтаса бастады. Мемісу ақбаюндағы Сүб қаласынан табытан храм фронтары оған әдейі бола алады. Бұл аймақтарда Ислам мәдениетінде керуен жайыла бастаған еді. Алайда XIII-XIV ғ. моңғол шапқыншылығынан қаншама мәдениеттің оманна айналған қалалар күйретілген еді. Олардың арасында ислам талымдарын шартан кітапханалар өртенді. Бірақ жолдар өте моңғол ұястарының билеушілері қуан қайтан өркеніеттер мен шаһарларды көркейтумен айналысты. Алтын Орда ханы Берке ислам дінін қабылдап меміт, медреселер салдыртта. Басқада мұсылман еуредімен байланыста болып, талымдарды шақтыртта. Басқада хандардың ислам дінін қабылдауы, ислам өркеніетінің аяққа тұрғына септігін тигізді. Керуен жолдар қайта жұмыс істей бастады. Өзбек хан Мамыр, Чингизстан, Фран, Қытай еуредімен

сауда жүргізді. Бұл өркеніеттердің қайта дамуына әкелді. Қазақ даласында моқтот ташымдар мен жазушы, тарихшылар моқтот. «Ұлы Мібек молының» қайта жаңартуы Қазақ жеріндегі қаламдардың өркендеуіне мол ашты. Түркістан, Омаран, Байрам т.б. қаламдар өздерінен моққан моқтот мүзделер мен, ташымдармен әйгілі болды.

Ұлы Мібек молы Қазақстан аумағында өмір сүрген халықтарда. Бір-бірімен байланыстарып, әртүрлі өркеніеттер мен сусындатты.

Қазақтардағы рухани мәдениеті мен дәстүрі дүниетанам.

Қазақстанның табиғатын сөзбен айтып жеткізу мүмкін емес. Кеңбайтақ жер, жасыл жайлау, таулар мен өзен, көлдері көз тартарлықтай. Қазақ жері тарихи жерлерге бай. Көптеген тайпа, рулар мекен еткен. Алғаш рет жайқал маңынан бөтәй мәдениеті қалта үйреткен. Қазіргі кезде осы жайқал маңы ең көпшілігі жануар болып саналады. Сонау заманнан бері қазақ жеріне талас пен қозғалушылық көп болған.

Қазақ халқы өте мәдениетті халық болған. Діни ислам болғандықтан өздерін ұқыпты әрі таза ұстатқан. Үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсете білген. Ата-бабаларымыз сөзге шешен, тапқыр адамдар болған. Адамға жақсылық жасаған, екі есе үлкен болып қайтып келеді дегендей, бар білгендерің байып, мұқтажға қандарға барғанда көмек көрсеткен. Бұдан барлығы сауап болады деп, барлығын ақалта салып, түсінікпен шешкен.

Қазақ халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары өте көп. Бесік той, сарна салу, тұсау кесер, сүндет той т.б. Бұл барлық салт-дәстүрлер сонау заманнан бері таралып, әлі күнге дейін талманып келеді. Қазақ халқы қонаққа қайып болған. Ет осып, бауарсаң, құрт, майлардың шотарып, қонақтарға үлкен құрметпен қарса алады. Шауы шашып, ас басында бірге ән шырқап, көңілді көңіл-күймен отырады. Тамақ ішіп болған соң, құран оқыталып, сарқам бөріп шотарып салады.

Қазақ балалары кішкентай кезден бері мұзаката жаған болған. Қандарына дамбаға ұстатып, жайлауға жіберетін. Натәз қазақ, қазақ емес. Натәз қазақ дамбаға дегендей. Әр қазақ баласы дамбаға қулағында ойнай алу керек. Қазақ халқының мұзакә мәдениетіне жақындығын білдіретін, сөзбен айтып жеткізе алмағанда, дамбаға арқылап жеткізген.

Қазақ елдің қастері, тарихи жерлері бай. Түркістан қастері жерлердің бірі болып табылады. Әлір Темір сәттан Қожа Ахмет Ясауи кесенесі бар. Қазақ жерінде байтанып ^{ел үлкен} кітапханалар бар. Біздің қазақ жерінде көп адамдар, қазіргі ұрпақ білмейтін қастері жерлер көп. Біздің ата-бабаларымыз қанша қалған бермей, осы кездіңкі жерімізді елкімізге бермей, қазіргі ұрпаққа дейін жеткізді. Ендігі кезекте, біз өз тарихымызды танып, оның дамуына ат салысуымыз керек.